

Quan Josep Pla guanya la guerra

L'article és el detonant d'un dilema moral per a Pla per la repressió lingüística del vencedor

De la lectura de les últimes ratlles, amb la perspectiva del temps, s'intueix certa premonició: "La carretera és plena de vida. Al seu voltant el camp entra en una pau i en un silenci indiferents." Avui fa 80 anys que La Vanguardia publicava un dels articles de Josep Pla, "fonamentals per a la història de la cultura catalana, per a bé i per a mal", remarca Xavier Pla, professor de literatura catalana en la Universitat de Girona (UdG), en què ocupa la càtedra Josep Pla [<http://www.udg.edu/ca/catedres/Josep-Pla>].

El 10 de febrer és la data oficial de la fi de la Guerra Civil a Catalunya i Pla, que "ha estat uns dies a Barcelona, a finals de gener, torna per primera vegada a l'Empordà", recorda el professor. En la crònica periodística, titulada Retorn sentimental d'un català a Girona, Josep Pla descriu el que veu en el transcurs d'un viatge que transcorre, entre altres poblacions, per Vidreres, Palamós, la Bisbal d'Empordà, Torroella de Montgrí i Girona. Xavier Pla assenyala aquest "valor testimonial" d'observador de la realitat, en el que considera un "article excepcional" des de molts punts de vista: "literàriament, autobiogràficament i històricament". L'article es publica en un moment decisiu de la història de Catalunya, però també "de la biografia de Pla" que es troba "en el mig del camí de la seva vida: té 42 anys". Destaca que, a banda del moment vital, l'escriptor sempre ha estat antirepublicà: "Ha donat suport als franquistes sense dubtar i, per tant, és un guanyador de la guerra." Amb tot, matisa que, a diferència de la "retòrica triomfalista i cruel" dels vencedors, en aquest article, "com a escriptor observador" "no hi és ben bé". Pla reflexiona sobre la implicació política a pagès amb frases com ara: "La desconfiança natural dels pagesos davant les utopies social-comunistes." L'article, curull de descripcions planianes, presenta en certa manera un escenari postbèl·lic bucòlic. Compara Palamós ("poble blanc i daurat, té sota el sol i la llum meravellosa del matí una placidesa estàtica") amb les illes gregues. L'idil·li amb el paisatge mediterrani, però, topa amb la buidor del poble i les moltes cases destruïdes. I quan a la carretera es troba amb els veïns fugits arran els bombardejos i el terror, escriu: "La gent té la sensació d'haver estat alliberada." L'escriptor també evoca el 19 de juliol del 1939 i la crema de l'altar major de Palafrugell. Quan arriba a Girona, descrita com un campament, fa notar que al cafè Norat "no han deixat ni les culleretes" i continua el relat: "Els rojos han destruït la Girona moderna, és a dir les fonts de vida." Tot i haver guanyat la guerra, Pla entra en contradicció: "En el guirigall de campament [...] vam sentir una sensació de soledat i d'abandonament indescriptibles."

El professor de la UdG recorda que Pla és un intel·lectual catalanista conservador que ha format part del bàndol vencedor i en l'article comença a constatar els efectes col·laterals de tot el que ha fet: "Aquest arrasament actual, quines formes de vida crearà amb el temps?" Pel professor, aquí comença la reflexió moral del que passarà: "Ell és conscient que mai tornarà a ser com abans. I que ell ha format part dels que han destruït." Xavier Pla subratlla que "mes a mes de l'any 1939, l'escriptor anirà prenent consciència i farà autocrítica sobre la situació creada", perquè en la repressió lingüística s'adona que ell no hi té espai. "Aquest article és el detonant d'una reflexió moral i Pla haurà de triar: o dona suport als franquistes i deixa de ser escriptor català, o s'ha d'allunyar del franquisme per ser el que vol ser, el gran escriptor català de postguerra."

Publicat a:

-El Punt Avui. Girona 10-02-2019, Pàgina 29

Font del document:

<http://www.elpuntavui.cat/politica/article/17-politica/1551656-quan-josep-pla-guanya-la-guerra.html>